

„DĖDELĖ GRAŽI SAPNĄ ESO SAPNAVOSI...“

Parengti šią publikaciją paskatino didėjantis folkloristų bei etnologų domėjimasis sapnais ne vien kaip liaudiškųjų tikėjimų tradiciją papildančiais oneiriniais aiškinimais, bet ir kaip savarankiškais folkloriniais naratyvais, taip pat pastarųjų kelių metų ekspedicijose užrašytų sapnų pasakojimų gausa ir įvairovė.

Atrinkti 26 sapnų pasakojimai, užrašyti įvairiose Žemaitijos vietose 2001–2007 m. vykusių folkloro ekspedicijų metu. Visi sapnų pateikėjai – senosios kartos žemaičiai (jų amžius maždaug nuo 70 iki 100 metų). Rengiant medžiagą spaudai, stengiasi pristatyti kuo įvairesnių sapnų naratyvų, atspindinčių tiek klasikinėmis tapusias oneirinių pasakojimų temas (maldos prašančių ar patarimus gyviesiems duodančių mirusiųjų pasirodymai sapne ir kt.), tiek rečiau aptinkamus sakralizuotus pasakojimus apie sapne regėtus Jėzų Kristų ar Mergele Mariją, įvairius krikščioniškus simbolius. Skelbiami tekstai skiriasi ir savo apimtimi: vieni – glausti pateikėjų regėtų sapnų referavimai, kiti – išsamūs ir vaizdingi, gausia kontekstine informacija praturtinti pasakojimai.

Tekstai skelbiami teikiant pirmenybę garso įrašui, tai yra netaikant griežto dialektologinio redagavimo ar vienodinimo. Laužtiniuose skliaustuose arba puslapio apačioje pateikiami trumpi publikacijos parengėjos paaiškinimai.

Vita Ivanauskaitė

1. Sapne Dievo Motina pažadėjusi melstis

Dā vēiną sapnā dēdelē graži toro. Da ton toro pasakyti. Buvau jauna, turiejau šešiulēka metokų. Neturiejum kur karves ganyti, reikieji ganyti naktį, ka nuori priganyti. Vēsa ganykla bova nudžiūvosi, nugriaužta. <...> Aš sakau [*namiškiams*]: „Jūs mēiguoket, vuo aš paganyso.“ Ēr aš tāt i dērbau. Turiejum jautoką tuokį. Uns baisē mažā tajiedi. Gol i gol. Anam mažā tareikieji. Atsisiedau aš anam ont nogaras. Tāt gerā: naktis šalta, vuo čia šēlts vēsos... I uns čiu vēiną sykį monēs nenuveži. Būt i kaulus išnarstēs. Daugiau nabsiedaus aš ont anuo. Jau saulēki pradieji patekie-ti, jau pradieji tuos karvēs jiestē. (Tievā ēšmērē, mas palēkuom vēini. Seserē bova aštouniuolika metų, mon bova keturuolika metų, bruoliou bova šešiulolika, vuo kēta sesou musiet jau turieji septyniuolika. Vēsi tuokei pametinē buvuom.) Tāt graži, paukštelē gēid. Misiju: „Kaži kāp mon su tum mēigo, ar aš dēiną užmēgso?

Gal užmēgso – juk jauna eso.“ Nu anēi nuveji vēsi goltēis. <... > Vuo bova alyvu žydiejims. Sakau, aš daba puo tuos alyvas pakrēso. Ēr aš pakritau puo tou alyva.

Ēr aš sapnavau tuoki sapnā. Kad [*susirinkusios*] tuos mona senelēs, kuriuos augēna (jau anuos bova vēsas išmēruses), i ta kuoplyteli, kur mas pindavuum vainēkos, kor melsdavaus vakarās. Mas vēsē melsdavuomuos, tuos senelēs meldies, ēr aš mēldžiaus, tuoki Mareli bova dā devynēs metās už moni dēdesni, i tou prisitrauksma, i ta graži balsā turieji; ka mas sugēduosēm, kāp kuors! I tuos senelēs pritardava.

Ir aš daba sapnouju. Ta kuoplyteli besonti, bet be vainėkų jau. Aš un tuoki souleli golo atsėgolosi. Tēn, būdava, vēsā laikā, kas parēs pavargēs, pri pečiaus šeltā pakris. Ēr aš golo pri tuo pečiaus, i dabar ēš tuos kuoplyčelēs pradieji eiti švēisas. Vuo aš galvuoju sapnie, ka jau čia tas sapnas vēskas yr... I par tus stėklus išeji ta Marija Krikščiuonių Pagelba. Su kūdikeliu, su škaplierēs tuokēs. Ēr aš daba tik grēt nu tuo dapšana nušuoku, pasijemu ton Mariją i ronkas. Vuo ta truoba baisē dēdeli tuoki! I tuo truobuo pilna sielų bova. I tuos sielas bova tāt kāp <...> pirštelē [*sunykusios*]. Kāp aš ēnu, aš nešiuojau [*Mariją*] ēlgā. Tuo Dievoka aš mačiau, ka bova, bet ons mon nieka nasaki, nadari. Vuo aš tuos Marijas prašiau: „Marija, melskēs už mumis...“ I ta Marija vēsā sava karūnā nulenki. I tris kartus prašiau vakščiuodama puo tou kumbari. Tas kumbarys bova dēdelis, i tuos sielas, kāp aš priėnu, anuos išsiskėrsti, tuoki takielį dēvi, tāt kāp jūra. Kāp tik aš nuvēnu, viel anuos [*susitelkia*]. Už tas vondou, tēik tų sielų tēn bova tami kumbarie.

Ēr mon basapnoujint tuoki sapnā, iš kaži kur ta mona sesou atlieki. Tās rusų laikās nabova nieka... Ana batokos sau pasėsiova. Unt medėnė pada, iš kareivėška šinėli padelkų. Tuokius gražius, užvarstuomus padėrba. Ana atlieki veizieti – vėnėkių kaži kuokių ana tēn bova iš kor tēn nosipėrkosi. Vuo tas mona bruolis Juzis sau jiemēs ēr iškalēs tas vėnėkēs, kur tēn anam [*reikėjo*], nepasiklausēs anuos. Kad ana pradieji keiktėis ēr mona sapnā nutrauki. Kad aš atsibudau tuoki na savi! Aš buvau tuokiam dvasēs pakilēmē, nemuoku aš pasakyti... Nie kuokiuos žemes dalykās nedžiaugiaus, nie kuokiuom vėnėkiem, juokēs batās – nič niekum! Aš tik būnu tom sapno... Ka ta Marija tris kartus pažadieję melstėis. Aš na už savi prašiau. „Marija, – sakau, – melskēs už mumis.“ I ta Marija galvā nulenki tris kartus.

Ir aš dabar ka meldous, ka kuoks vargs yra, kuoki bieda, a kas nuors skaudē ožgaun, aš sakau: „Marija, tu daba na trės kartos melskēs, vuo vēsā gyvenėmā, kuol aš babūso gyva čia on tuos žemelēs.“

2. Sapne išgirdo apie nuodėmių atleidimą

Pamisijau, kad nebie tuo gyvenima... Misijau, kāp mon tas vaikelis gims, aš nabdaturieso¹. Geriau abodo mėrsēm... Aš liguoninie dėrbau (aštounis metus išdėrbau). Prisinešiau tų tabliečių nu mēiga visuokių, prisidiejau. Aš jau senē ruošūs. Aš dėina jouskous, vuo naktį nameiguosio, riekso... Tāt i tėnsies. Kāp jau prieji mon tas žudymuos, aš sava truobuo buvau. Išėjau tų tabliečių pasiimti. Žinuojau, ka ta mona sesou bova baisē pėkta. Ana rada tus mona tabliečius, i šiukšlių viedrą i su-

¹ Besilaukiančią pateikėją paliko jos draugas, vaikelio tėvas.

krati. Misiju: „Aš i viel parsinešo eš tuos liguonines.“ Aš jau nie diemesi nabkreipu. Ale aš tou muomentu užmiršau [*kad tabletės išmestos*]. Aš ejau tą tabliečių sujiesti. Mona truobuo bova elektra. Atejau čia [*į kitą trobos pusę*] – nier elektras. Dego ton elektrą – niera. Pasijiemiau degtoką pasišvėisti. Tik tumet mon ateji į galvą, kada aš mačiau, kad ana [*sesuo*] iškrači. I bova moila akmens puslitrinis pripėlts. Ėr aš [*girdžiu kažkokį balsą*] lėip: „Grėtā tik dērbk! Grėtā! Tik grėtā vėskon.“ Ėr daba tuo moila akmens nuoriejau išgerti, tuos alektras niera, aš užsidegiau degtoką. Aš tēik skaudē nudegiau tus nagus su tou degtoku veiziedama, kad aš nabmačiau tuo moila akmens. Ėr aš išleku į sava truobą. Tēik tas nags mon skaud! Matyt, kāp aš ēlgā veiziejau įsispitriavusi [*ir nudegiau*]. Aš galvuojū: „Vuo kon daba rēk daryti?“ Vuo lėip [*balsas*]: „Grėtā, tik grėtā dērbkēs!“ Tuo šniūra netoro, su kou aš čia kar-sous, nieka natoro. Bova vaistā paruošti, nablēka anūn. Aš atsisiedau unt luovas i sakau: „Dieve, aš tau tēik ištikimā tarnavau, aš daugiau nabgaliu jau. Kudiel mon nadoudi tuos valunduos, kad aš napražūso, kad aš iškintieso vėskon?“ Aš tēik ap-siriekiu... Ėr sukalbiejau „Sveika, Marija“. Kāp sukalbiejau ton „Sveika, Marija“, kāp aš pajutau, ka nu monēs (tēn gale pruo truobą ēn keliuks) tas velns nulieki su kanuopkuoms sava. Ale su tuokiu balsu! Pajutau i girdiejau, i tikrā uns nulieki nu monēs. I nulieki un tuo kavalieriaus [*kūdikio tėvo*] numų. Aš atsisiedau, i mun tas vėskas nuslinka. Viskas praeji. Aš jutau kaž kuoki pagelbą, kāp aš pasimeldžiau. Jutau, ka mun pagelbieji. <...>

Aš užmigau. Ėr aš pasapnavau tuokį sapną. Saki sapnie: „Dievas tau nuodiemes senē atlēda, tik da truputį atgailuos trūka.“ Ėr aš užmigau, i paskui nikumet nebmis-lijau ničniekuokių baikų. Vuo tēik batrūka. Aš būčiau ne tik savi nužudžiusi, bet dar ēr kėtą... Aš būč pražovosi unt umžių. Tik Dievs moni vėsą gyvenēmą ved. Už ronkas nusitvierēs ved.

3. Kristus pasirodē sapne

Dēdelē graži sapną eso sapnavosi. Bet jau buvau šešiuolekas metų. Sapnavau. Žarienų bažnyčia uždaryta. Didysis ketvirtadienis. Bova Krėstaus kaliejėms [*dekoracija bažnyčioje*]. I bova Krėstus dēdelis, dvijų metų. Jauns, gražos bova tas Krėstus tuoks... Ėr unt galvuos erškėčių vainėks. Tēi dyglē tuokēi smaili, tuokēi skaudi... Anam tāt tas kaklas tuoli ēšpjauts, i čia tāt apkrėten tēi lašā vėsor krovēni tuokēi. Ronkas sorēštas so virviems. Ėr tēi žmuonis Didįjį ketvirtadienį ēn eiliem suklaupen bučioutē. Daba i mon priēn eilie bučioutē tou Krėstou ronkas. Kāp tiktā žmuonis paēn, Krėstus i pakel tas ronkas į aukštą. Mon šerdis jau plyšt ēš tuo siel-varta, ka tāt būs, ka tas Krėstus ronkas pakels. Kāp aš jau atsėklauposi pasikielau Krėstou ronkas [*pabučiuoti*], atsistuoju – aš nedagavau kėtāp, i tas Krėstus mon išsoka [*atgrėžē*] delnas. Aš į ton delną pabučiavau, tēi šniūrā bova tuokēi laisvi, į ton vėdorį delnas pabučiavau. Ėr aš tēik išejau laimēnga, aš nie vėina nebmačiau, aš sparnos turiejau kāp golbes, ka sapnie sapnouji, ēr skridau aukštybiese vērš medžių. Aš tēik buvau laimēnga, kad Krėstus mon devi vėdorį delna pabučiuoti. Mon bova šešiuoleka metų.

Vuo, i vėsą gyvenėmą moni užtat tas Krėstus lyd. I so tuoki kanči. I tėti šniūrā... Mon i tuos nuodiemes bova jaunystes įgeltas tam Dievou. Tėti šniūrā – mona tuos nuodiemes bova. Bet ons vis tėik moni mylieja, duovanuoji monėi vėskon už tas vėsas jaunystes nuodiemes. Mon devi vėdorį delna sava pabučiouti. Bovau dėdėlė laiminga. Ėr atsibodosi bovau laiminga. I tuoki gražė tou Krėstų [*mačiau*]! Tėik gražus veids, tėik skaistus, ta uoda... Kāp šindėi atsimenu. Tas erškėčių vainėks. Tuokė bjaurė tėti dyglė sosmėgen i nulašiejėn kraujė. Ons na i žmuonės atsisokės bova, bet i žmuonės šuonās tas veids bova. Aš tək iš vėinuos poses mačiau tus kraujus nulašiejios i tou veida gruožė. Baisė gražė mačiau tou Krėstų.

4. Sapne nešė Nukryžiuotąjį

Vuo kad aš, muotriškas, sapnavau... Kun tik buvau žanuota, nesenė buvau žanuota. Jetau, kuokį sapną sapnavau! Kāp nusapnavau viskun. I daba ka papasakuosiu, jūs pačias pamisyti gauset.

Dabar, žinai, einu aš pruo vaistini Šilales, čia daba kāp yr sena tuoki vaistini. Vuo čia žmuonių pri bažnyčias ka biegi mėnia, jesusmarijė! Susirinkusių daugiausė žmuonių, i kėtė dā pūln. <...> Galvuojo: „Kudie daba tī žmuonis...“ Leko ėr aš. Atleko, čia pri didžiųjų vartų švėntuoriaus. Jezusmarija, vakāli, žiūro – Kristus pri kryžiaus prikalts gyvs. Ale gražos vyrs! Akis tuokės gražės... I kuomunystā jam tun Kristų kunkinti. Aš tik žiūro i vėsus žmuonis, kad kas nuors pagelbietų. I nieks nagelbie tuo kryžiaus! Daba, kāp nieks nagelbie tuo kryžiaus (šit i muni [*bepasakojant*] prakaitis pradiejė peltė...), aš prasiskverbiau pruo mėni (namalūjo, muotriškas!). Kāp aš prasiskverbiau pruo ton mėni, i pasigrībiau tun kryžių, pamislyk, <...> unt kairi peti užsimečiau... I daba kāp yr apylinki [*savivaldybės pastatas*], ta gātvi matuos, kur pruo apylinki ėn, ėr aš išbiego. Ėr vėsi anī genās muni. Vėsi genās, jesusmarija! Aš daba išleko. Dā tuo prūda nabova [*palei gatvę*], daba kur tas prūds untā tēn yr. I daba tas prūds bėsos didžiausis. Aš ka pamačiau ton prūdą, aš sakau, numeso daba ton kryžių ont žemės ėr aš įsimaišysio i žmuonis, i monės naišskėrs iš miniuos nieks. Kāp aš jiemiau tun kryžių nu pečių padieti unt žemės, ėr prisimini mon evangelijas žuodė: „Žmuogau, kada mirtis gres, išsižadi Kristaus.“ Yr žuodis evangelijas. Aš atgal pasigrībiau ton kryžių, ont pečių užsimečiau i bredu tum vandeniu. Bredū, tāp ligi kelių įbridau su tou Kristum, aš tāp tus žuodžius ištariau: „Viešpatie, – sakau, – vuo kur daba dingsam? Skėnsam...“ Kāp aš tus žuodžius ištariau, aš išėjau su tou Kristum nešina tāp, kāp būčiau dirvuono ejusi, par ton prūdą parejau. Ėr atsiradau eglėns čia tas kāp yr <...>. Ėr atsiradau tame miške. Viel su kryžium. Su tou Kristum. I pajiami viel kunkinti kuomunystā. Sakau aš: „Viešpatie, vuo kur daba dingsma?“ – aš daba anam. Kāp aš pasakiau tus žuodžius, ka iškilau aukštā, jesusmarija! Palėka vėskas tāp, kā garizuonti ka baigās žemi. Vuo vakarūsi švysenybi iš dungaus pasiruodi, jesusmarija, kuoki! Neklausket... Ėr aš tų daba žuodžių [*kuriuos išgirdo skrisdama*] naprisimenu luotyniškę, kāp anī yr. Ėr iškelti lėipi kryžių ėr tāp laiminti, žegnuoti tus visus kuomunystus. Ėr aš laiminau su tum kryžium, nusileidau ėr atsibudau. <...>

I pažadinau [vyrą], i papasakuoju sapną anam. I kunigū pasakuoju <...>. I nieks naišvaruožiji. Tik vėina tuoki muotrėška kaimi išvaruožiji. Iš Amerikas bova parvažiavosi. Saki, būs tuokių dīnų, ka šū krauji tava nalaks, ər tau Dievas vėsor padies. Matā... Matā, kuoki sapną sapnavau. Išsapnūk tuoki... Kāp aiškiaregi... I ėšsipildi puo tėik metų. <...> Tėik vargų, tėik biedų, jesusmarija! Kitąsyk i mirtis i akis žiūrieji. I pruo tun praejau...

[*Pateikėjos pussesorė paaiškina:*] „Būs tuoks tava kraujas, ka nie šū nanuories lakti tuo krauji. Yr Žemaitijuo priežuodis, ka šū krauji nalaks... Tuokiuo bieduo gali būti.“

5. Mergelė Marija sapne kvietė grįžti į tikėjimą

Aš daba jums pasakysu sava sapną tuoki. <...> Kaip man bova. Aš daba vieną rytą tuoki gražų sapnuoju ([*klausia žmonos:*] – tu jau gal atsikielusi buvai?), kad aš važiuoju (dā matuocėklą turiejau jauns būdams) tum matuocėklu. Įvažiuoju į miestelį, į Tryškių miestelį. Lyg ten, tam miestelie, aš važiuoju. Tuoks gražus kvaps – žemė kad kvepia, kad neklausk... Ir aš žiūriu – traktorius tēn dērb tuoliau. Nuvažiavau į tan miestelį. Tuoks kalnioks, ir tiek daug žmuonių! Vienaip apsirengę jie visi. Ir ein iš tuos bažnyčias. <...> Dar aš tēp laikaus už tų ragų [*motociklo*], sustuoju. Bet visi vienuodās tuokės, tuokės kaip chalatās pilkās ožsivėlken. Bet nekalbieja nieka. Daba jau kāp suretieji, galvuojū: „Važiuosiu ir aš į ton bažnyčė.“ Tēn gatvi, dar tuokias vejas šalip. Aš pavažiavau, sustuoju, įeinu į tą bažnyčią. Bažnyčiuo mažai tų žmonių. Aš kaip įėjau, tuo pusie žiūriu – gražos paveikslas. I dar ten kuokie keturi ar penki žmuonės, vyrų dar puora i dar muoterų bova. Prieš tą suklaupę. Ir aš tuoliau jau nebejau, prie tų durų tēp ir atsiklaupiau. Ir mani pradieji šauktė. Saka: „Ateik, ateik, nebijuok“, – mani šauki. Vuo aš mintim tik [*atsakinėju*]. Sakau: „Negaliu eiti pri jūsų, kad aš eso nusidėjės. Aš i bažnyčiuo senai bebuvau.“ Vis tēk mani šauk ateiti. Aš atėjau. Ir Marija. Paveiksla Marija, bet gyva. Paveiksla Puoni. Tēp ranką man ištiesi, saka: „Tu nebijuok ateiti. Nesi nusidiejės. Tu ateik daugiau, tankiau į bažnyčią. Tau bus geriau. Tu esi saulės išdegintas, suvargės.“ Man taip nupasakuoji. Per tus žmuonės ana ranką ištiesi, paruodi. Ir aš tēp pažiūriėjau: tuos grėndys – senas šakas tuokias. Ir aš akis pakieliau. Ana pakėla par tą bažnyčią, vis tēp neryškiau neryškiau ir išnyka pakėlusi.

I dabar aš į bažnyčė kad einu, aš visumet einu pri Marijas. Puoterius kalbu.

– *A senė jūs sapnavuot tan sapną?*

– Nu kuoki dešimt metų [*žmona patvirtina, kad vyras anuolaik jai pasakojęs šį sapną*]. Viską atsimenu aiškė. Ir visumet į bažnyčė kur aš beeičiau, tai aš jau visumet einu pri Marijas i kalbu puoterius. Va taip bova. I tu netikiek... Teisybi i pasaki: ka tu eik į bažnyčė, ka tu nesi jau tēp nusidiejės... Nu tikrā – juk nie vėinam galvuos nenujiemiau... Vuo šitāp gal nutėkti. Kėts saka, vuot netėkiu... Aš tai tėkiu. <...> Aš ir kounigou eso sakės. <...> Mon tas vėsas fuons kāp Šėluvuos Marijas tas paveikslas.

6. Prieš tėvelio mirtį sapnavo jį išeinantį

Prīš tievielē mērēmą apsisapnavau, kad kažkor, ont kažkuoki šėina (a daržinie, a kor) tuoki balta staltiesi pasikluojuom, prisidiejuom valgių, i tatā valgytē. Nu ēr tievelis bova, i mama – vėsi. Nu i daba, kāp mas, nabatsėmenu, pavalgiem a ne, tas tievelis saka: „Sudievu, aš išeinu daba.“ Ėr ons ėšeji. Eji eji, čia [*už namo*] elektra ta bova tuoki, ta įtampa aukštuoji. Nuveji lig tuos įtampas, prikėba, pradieji kėlti i aukštą. Vuo aš ka rieku, ka nusigondau, ka nebežėnau, kou bedaryti. Įbiegau i anou [*tėvų*] kambarį – doubie tuoki dėdeli ėškasta. I šauku, ka jau tieveli nabie, mēri tievelis. Nu ēr už kėik tuo laika ēr mēri.

– *Tada, kāp susapnavuot, tievelis ar sėrga?*

– Sėrga.

7. Sapne su mirusiu bičiuliu derėjosi dėl per brangių mišių

Sapną [*papasakosiu*] apie mērosė tuoki. Pažįstams bova tas žmuogos Lietuvuo, i bovuom Sėbėri kartu tēn. Anėi bova parvažiavėn i Kuršienos, vuo mas i Vieکشnios. Ans bova žanuots, turieji vaikielį, mergele, žmuoną. Ans sosėrga ož kelių metų, kāp parvažiava ės Sėbėra, sosėrga i numėri. Nu ēr praeji daug metų. Vėiną kartą aš tāt sapnouju. Dveji laiptā stuov. Gelžėnē laiptā, tuokėi dėdeli. Aš einu i aukštą, vuo ons lėp žemyn. I aš kāp ta ciguoni, nevadėno Juozā a Juozapā, sakau: „Jozis, kāp gyveni?“ Ons tāt liūdnas tuoks saka: „Nekāp.“ Ėr ėškart aš atsiminiau sapnie, ka ons yr mērės. Kartās tuokėi steboklā yr... Aš sakau: „Vuo kuo tu nuori? A kálnų?“ – „Ne, – saka, – ne kálnų – mėšių.“ Aiškē ons [*pasakē*]. Jok mona mama yr mērosi, nier pasakės nieks, kāp tas veins pasaki par mona gyvenėmą. Saka – mėšių. Ėr aš daba klauso. Žėnā, palauk, nie tāt lėngvė ėšpešti pėnėngos ės monės. Sakau: „Vuo kėik tu nuori?“ Ons pasaka poikē dailē, saka: „Trėsdešimts roblių.“ Vuo aš tik alguos tegaunu septyniasdešėmts (buvau sargu i valytuoja). Aš mėsių: „Tėik daug...“ Vuo aš žinuodavau, kad mėšias būdava tāt: kad jėgo gėiduotas pri calūna², tēn atēn [*kunigas*] i vėdori bažnyčės (daba nebgėid, daba vėskas puo nauji), tēn tereikiedava muokieti dešėmt roblių. Vuo kāp skaityti [*kai paprastesnės apeigos*] – vėins kunigelis pasimeld, atlaika – pėnkis roblius tereikieji. Vuo čia užgėiduoji trėsdešimt! Ta aš jau nelabā sotėnku. Daba aš galvuoju i šėp, i tāt, žėnā, kāp ėsšėsokti... Matā, kuoki sokta – i sapnie soku, i gana. Ons turieji tuoki paną prīš ėsšėžont i Sėbėrą. Gal sakyt, nu anuos ēr ėsšėži anon, pas tou paną musiet nakuoji. Vuo ta pana čia, Vieکشnious, gyvena. Mas poudynie [*keramikos gamykloje*] dėrbuom sykiu. Aš sargu i valytuoja, vuo ana degėki bova. Ana išeji i pensėji šėmtą dvidešimt [*rublių gaudama*], vuo aš išėjau keturiasdešėmt pėnkų – kuoks dėdelis skėrtoms! Aš mėsių: „Galietum tuos Stefas prašytė, ana gaun tuoki dėdeli pensėji, vuo aš tėik mažā...“ Daba sakau: „Kad aš netoro pėnėgų.“ Ons mon saka tāt rėmtā: „Kāp tu netori, juk vakar gavā algā.“ Vuo bova keramikas uždaryms, i mas nubaliavuojuom akurat vakarykštē. I naktē ons prisistati. Matā, kuol nepragieriau tou pėnėgų. Prisistati pri tou pėnėgų. Saka: „Vakar gavā.“ Nu jesusmarija, nebie nie kor dėngti monei – tikrā

² Calūnas – patiesalas, apdangalas prie karsto.

gavau. Paskutėni algą, matą. Paskiau žėna, ka tuoki mažą pensėjė begauso, kãp tu bebūsi prašytė. Mėsiju, aš dar sakyso anam, sakau: „Jozī, a tu Stefas nasotėnki?“ Aš nuoro prikėšti anam, nu, aš negalio pasakyti, ka tu prašyk anuos, bet aš jau doudo anam suprasti, kad tuos Stefas [*prašytu*]. Ons mon tėik pėktā pasaki: „Sotėnko!“ I vėskas – dėnga mona steboklas, sapnos nutrūka. Atsibudau eš karta, [*taip*] ka būčiau vėsą naktį ešmėiguojosi. Vėskas mon aišku kãp dėiną, kad sapnos bova. Nu, sapnos, bet būk tuoks aiškus! I puo šiai deinā [*atsimenu*]. Tas yr jau kėik metų. Aš išejau septyniadešimt devėntās į pensėjė. Kėik metų, kãp sapnavau, ėr ons i šindėi, ruoduos, ka šėn naktė sapnavau. Būn i tuokėi steboklā.

Vis tėik dar aš kytravau. Daba mėsiju: „Tėik brongė...“ Neskobo, žinuok, doutė tou mėsij. Neskobu doutė trisdešėmts roblij. Jau praeji kuoks mienou.

Vuo tas mona bruolis, ons saka: „Dieva rėk neklapatytė, trumpā ėr aiškė mels-tėis rėk. Par ėlgos puoterius, – saka, – ka kalb kalb, nuvažiou ėr į Mažeikios, ėr į torgų bekalbiedami. – Saka: – Dievas saka nedaugžuodžiauti.“

Daba užėin tas amžinatėlsi Meidus [*Viekšnių klebonas*]. Ons yr palaiduots ėia švėntuoriou. Ons žvejuodava, bova žvejys. I tėn mas Vytauta gatvie kãp gyvenuom, ons parein nu tėn, nu Akmenis gatvės, eš tuos Vintuos žvejuojės ėr užėin. Monės prašydava kavuos. Nu gerā, aš tuos kavuos ėnešo. Bruolis ėjī i saka: „A tu devė, a tu nunešė tas mėšias, a tu nedevė?“ – „Nu nee, – sakau, – nedeviau.“ Nebnuoro besakyti, kad jau daug... Saka: „Vuo daba tujau pat“, – bruolis pasaki, – daba gera pruoga.“ Vuo tas kanaunėnks, ons jau bova ešejės [*į altaristas*]. Skaities ne klebuons jau, alta-rėsta. Saka [*brolis*]: „Vuo daba eik i paprašyk, įdouk i nejoukoug. So mėrosės nerėk žaisti.“ Nu kou – jau pasaki bruolis griežtā. Nieka nebsakau. Pajiemiau tos pėnėgos, ėnešiau i doudo. Nu, daba, ženā, aš padaviau trėsdešėmts roblij, kanaunėnks saka: „Tai kaip ėia... kaip ėia... O kodėl tiek daug?“ – „Nežėnau nieka, – sakau, – įsakymą vykdau, kãp nuori, tãp daryk...“ Dā, mėsiju, kėts viel teirausės! Kãp i zlastis užėjī, mėsiju, klaus dar... Vuo ons nieka nežėna. Aš tik ženau. Sakau: „Tãp pasaki par sap-ną“, – trumpā ėr aiškė sakau. – I daugiau aš neaiškėnso, – sakau, – kãp nuori, tãp da-ryk.“ Tãp aš pamėšijau sau doudama: „Nuje, ėia galieji trejės [*mišios*] būti, vuo daba tebūs tėk vėinas! Bet nieka nepadarysi, tuokiuos sumuos reikalava.“ Nu, kanaunėnks daba saka: „Aš pasakyso, ateisi, – saka, – aš atgėiduoso egzekvėjas ėr atlaikyso tas mėšias.“ Nu ėr tãp ėr padari. Ons mums paskiau praneši, pasaki. Nuvejuom abodo so bruoliu į bažnyčė, ejuom ešpažėntėis, kumonijas – vėskon tãp kãp pridera katalikou. Vėskou atlėkuom. Nu, ačiū Dievou, daugiau nebiprašī. Ėr atlėkau tuoki pareigā. Bet aš kėik kartu pagalvuodavau, diel kuo mona mama [*neprašė*]. Mona mama galietou monėi pasakėiti kon nuorėntās, kãp Jozis pasaki... Bet nieka nepasaki.

8. Mirė vaikai ir tėvas sapnuose kvietė pas save

Sapnavu vaikus sava. Ont kapėnių nuvejau – basiedontės. Vuo aš atejosė. „Mama, – saka, – kudie tu tėik ėlgā neatėni pri mūso?“ Tėi sūnā, kor bova [*mirė*]. Dā vyrs nabova mērės. Nu ėr mona [*mirės*] tievālis kėtā sykį [*sapne*] saka: „Marceli, kuo tu ėia gyveni, parėk pri mūso, mas geriau gyvenam, vuo to tėik vārgsti.“ Eso sapnavosė tėkrā tuokius sapnos... Vuo kãp atsėbondi – kãp ėia? Kãp ėia bova?..

9. Mirusią mamą vieną sykį tesapnavo

Aš sava mamą vėiną sykį sapnie eso mačiosi. Muoters tuoki tãp sied, ėr kėta [moteris] saka: „Tava mama ta yr.“ I vėiną sykielį teso sapnavosi mamą. Matã, aš metų da nebovau, ka mėri.

– *O kãp jūs jin matiet?*

– Nuotrauką.

– *Sapne bova tuokia kãp nuotraukuo?*

– Nu, kãp nuotraukuo. Saka: „Tava mama ta yr...“ Ėr aš tuos namatau, katra mon saka, tiktã ton [mamą] matau. Ton tėkrã sapnavau.

10. Sapne pasirodė dvi mergelės ir kvietė šokti

Kãp kuoplyčeli tvarkiau³, du kartus tuokias mergelės pasiruodi par sapnã. Anuos vãkščiuoja. Saka: „Einam, ciuoci, pašuokti.“ Sakau: „Vuo jezusmarija, kon šuokso, aš namuoku šuokti.“ Saka: „Paprastã.“ Vuo kas tuos mergelės? Musiau švėntas. Matyt, kas nuors, dūšelės. Diekavuoji mon. Pasapnavau. Paskiau nu tuo karta – nieks [nebesisapnavo].

11. Vyras sapne atsisakė pasakoti, kaip gyvena po mirties

Mas nažėnuom, kou mas esam ožsėdėrben. Ka numėrsėm... Vuo numėrės nepasaka. Su vyru ka jau ėšsėruokousėm, tad kad jau ar aš numėrso, a tu numėrsi – ėr pasakysėm, kãp tèn [anam gyvenime] yr jau tatã. Dabar sakau i vakams, ka nikumet nerėk prašytė.

Kãp mona vyrs mėri, [sapnuoju] kãp Vèsė švėntã yr, ėr ein pruocesėjė ėš bažnyčės ont kapų. Ėr mona vyrs ein so varpeliu šalėp klebuona. Vuo aš veržous, vuo veržous – nuoru priėti paklausti, kãp jau tèn yr [po mirties]. Mon ka sukriuokė: „Neveržkėis i nelįsk, i neprieisi! Už geros darbos gerã muok, už bluogos bluogã.“ Vuot. Ėr atsėbodaui. Ėr veizo, kami aš eso...

12. Mirusieji sapne kartais pasakoja apie pomirtinį gyvenimą

– *Kaži kãp bũn, kad didelė ilgã nasapnũji kuokia mirusia artima žmuogaus. Nuorietum, ale nesapnũji...*

– Nu, matyti, tãp yr. Tèn nagal... Nagal anėi visumet [pasirodyti]. <...>

– *Kaži kудie negal?*

– Nu, dabar pasakysio... Diel tavės. Jegu atsėmeni, ka mėri [sapne] – greitã pranykst. Bet tami sykie mon nepranyka. Aš sapnoujo sava tievielį. Ėr mona pamuoti bova. Ėr kūma dar. Tievielis luovuo bagolės, kūma basiedonti atsisiedosi pri luovas. Aš įet ėš lauka. Atsėmeno, ka anoudo abodo mėrosiu yr. Aš pribiegau greitã, apka-

³ Pateikėja keletą metų tvarko netoli namų esančius apleistus kapelius ir prižiūri čia stovinčią koplytėlę.

binau tievielį i sakau: „Sakyk, kāp jūs tēn daba bagyvenat?“ Saka: „Vuo ka nieks pasakyti negal. Vuo kuoks tēn yr judesys... Pėktumų tēn nier i negal būti.“ Tuokius tris žuodžius pasaki, ėr aš atsiminiau, ka mērės, i pranyka. Ėr aš atsėbudau... Nu i pagalvuoti rėk: kuoks yr judesys, kėik mēršt, kėik žūn, kėik nušau! Visakuo yr. Vuo juk tēn vėsi jod. Tik, saka, nieks pasakyti negal... Degučiou klebuonou sakiau ton sava sapnā. Klebuons i saka: „Nu, daba tu gerā pasakē. Pamuokslou, – saka, – būs geri žuodē.“

13. Sapne klausė mirusio sūnaus apie pomirtinį gyvenimą

Sūnus prisisapnava, sūnus mona. Aš tāp sapnūju, ka uns ateji labā gražus, gražē apsiringēs. Jezusmarija, gražus vyrs, ka tu neklausk! Ėr atmenu aš, jezusmarija, ka uns mirės! „Zėgmeli, – sakau, – vuo kuo atejē? Kuo tu nuori?“ – sakau aš anam: – Tu pasakyk, vuo kāp y, a yr kuoks puomirtėnis gyvenėms, a nier?“ Uns, žinā, kan pasaki? „Mama, – saka, – juk tu „Tieve mūso“ kalbi?“ Ėr daugiau nieka napasaki. „Mama, juk tu „Tieve mūso“ kalbi?“ I tāp aiškē pasaki...

14. Negalima mirusių kviestis į savo sapnus

Mamą žēnā kāp aš sosapnavau? So mērosēs par daug napmondravuosi. Mama kāp nūmėri, [*šermenims*] nieka naturiejuom mas. Gyvenuom Vytauta gatvie [*Viekš-niuose*]. Ėš kaima nu tų Vuoveraičių [*bėdoj padėdavusių močiūčių*] parsėnešiem tus dekius, kāp saka, kilimelius tuokius ožkabėnti ont sėinas [*prie karsto*]. Kāp nunešiem tus dekius [*gražinti*], i saka tuos Vuoveraitės: „Mas, – saka, – sapnavuom tava mamą. Ana čia bova pas mumis. Čia bova tuokėi stalā sudieti, i bova, – saka, – liekšteles sudietas toščias. I pri kuožnuos liekštelės, – saka, – bova puo rūtų šakelė.“ Anuos pasakuo, ka anuos sapnava. Vuo mon tuoks pėktoms, tuoks kāp šėrdėis skausmus... „Vuo, matā, – mėsiju, – vuo aš tėik jau tuos mamas nuoriečiau pamatyti...“ Žēnā – nie vyra [*neturėjau*], nie nieka. Aš kāp dabar, bovau vieniša. Sakau: „Vuo, svetēmėms pasiruodā, vuo monėi ne... Diel kuo, mama, monėi negalietom pasiruodyti, diel kuo svetēmėms, vuo ne mon?“

Daba pareinam mas nunešēn į tou kaimą [*kilimėlius*], žēnā, trys kiluometrā. Parejuom vakari, atsėgoliau. Aš naktį sapnouju... Ja, ka tāp dėdelē nuori – mama parein! Įein mama. Tuoki skareli [*apsirišusi*]. Sesou bova važiavosi (amžinatėlsi ėrgi mēri) į Lenėngradą, bova nopėrkosi tuoki skareli. Ana bova apsėrėšosi ton skareli. Ėr įein. Tuokiu vatėniu apsivėlkosi. <...> Aš stuovu tāp i sesou. Daba ta mama parein. Aš daba nežėnau, kou daryt. Mas [*su seseria*] žvelgam vėina į ontrą – kou daryt? Tėik ėšsėgonduom, ka pareji ta mama! Aš sakau, nesakau – tāp kāp mėntēmės pardoudo seserė: „Kou daba darysēm, ka pareji? Matā, tėik nuoriejau, ka pareitų...“ Vuo mama turieji krauji spaudėmą, ana vėrsdava. Aš sakau: „Ana niekor naėsėkėbosi, gal dā pavėrsti, – sakau. – Ka jau pareji, pareji – rėk vestėis...“ Jau niemaž nepatėka, ka pareji... Aš tāp savie galvuoju: „Rėk svadėnti.“ I kāp ejau svadėnti, i nablėka.

Vuot i neprašīnīsi daugiau, ka matyčiau, kad pareitų... Kāp yr, tāp tor būti. Kāp yr pasakyta – niemaž čia nepageidauk. Tāp i pasaki aiškē: „Vuot i parejau... Kuo nuori?“ Vuo mas ēšsēgonduom. <...> Paruodi tāp, kad nenuoriek.

15. Mirę artimieji sapne darbus padeda nudirbti, apie save pasipasakoja, maldos paprašo

– *Jūs sakuot, ka mirusījē sapne ir darbus paded dērbti?*

– Aha, mon sapnie paded. I šēinā griebam, i vežam, ēr kēšam i daržēni, i miešlus ka rēk išvežti pavasari jau... Jau ka tēktā tuokēi darbā atsēras, ta aš su anās sapnie par nakti i vargso – rytmetie nieks neēšvežta, nieks nieka. Ēr vis džiaugās [*sapne*]: „Kāp mas gerā esam, kāp mes gerā esam.“

Kāp ana mērē, par posi širdēis kraus nevākščiujōi.

– *Čia mameli jūso?*

– Aha, anā par posē širdēis... Juk žēnā, vēinā [*giminaiti*] ēšveži, ontrā ēšveži [*i Sibīrā*], ana tuoki jautri bova dēdelē. Nu, ēr ana šērdi sosēgadēna. Nu, ēr mas kuoki dešēmt metų pravarguom, ēr nebova sonkē nie bēški puo liguonēnes. Par nakti išbus anuos bruolis Vincents, o par dēinā aš išbūso. Ēr gyvuolē turiejuom, ēr vēskon turiejom – ēr apsēdērbuom, ēr gerā bova, ēr dar čia dērbau gērēninkijuo, ēr arklī turiejau šeramā, ēr raštinę valiau. Ēr viskas bova gerā, ēr sospieso vēskon, atliekso. Ēr puo tam, kāp numēri ana, nu, ēr rytmetē atsēkelso: rēks skubieti darboutēis, biegti i Telšios – jau nebier kuo, jau vēskas... Ēr nežēnau, kuoki tēn laikā praejus (tēn aš guliejau antrousi galousi), ēr ruoduos, kad kāp gyva, kāp vēskas, kāp balta apsisiautosi, atejosi ēr saka: „Stepali, kāp eso daba gerā, mon nieks nebskaust, vuo kāp eso gerā. Parēk ēr tu, – saka, – pas monēs.“ Rytmeti atsikielosī sakau: „Musiet moni vadēna, musiet išēso jau...“ Vuo, ačiou Dievou, dā lēg šiul tebeso gyva. Ana, matā, septyniasdešēmt penktų rodeni mēri, lapkričia mienēsē.

– *Daba pasapnūjat?*

– Sapnouju aš ēr daba tonkē. Tonkē, tonkē. Kami nuors pasitēnku, kami nuors pasēšnekam tarp savēis, vēskas gerā, vēskon. Ēr nieka nēr prašiosi. Tik vēinā kartā monēs paprašī, saki: „Stepali...“ (Mas kāp pērksēm bliuskuoms medžiagas, jē ana pērks, abidviem pērks, jē aš pērksu – abidviem vēs; ēr palika anā nepasiūta vēina ta blioska jau kāp numēri.) Ana daba čia kumet ne tāp čia senē mon ēr saka: „Tu tori dvi blioskas, mon vēinā douk, mon tāp šalt, negerā eso.“ Nuliekiau greičiausē mēšias užpērkau ēr atidaviau ton „blioskā“. Ēr daba nieka neprašo, nikumet, jau daba tryleka metų kāp jau ēr tas diedoks [*mamos brolis*] yr mērēs, nieka jis monēs nēr paprašēs. I daba čia žemi deklaravau, vuo kāp pēnēngus tus gavau, nuvažiavau i Varnius pri klebuona ēr užpērkau trejēs mēšias. Vēinas ožpērkau ož vēsą gēmēnē. Ož Barbuorā, Julijuonā i vēsą gēmēnē. Vuo ontras mēšias ož Leščiauskis, tievokus tus. Vuo trečionsias – ož diedokā. Sakau, ka toru pēnēngū, rēk išlēsti.

16. Mirusi sesuo sapne prašė mišių

Kāp sesou mēri, bova trisdešimtēnes ēr aš nenuvejau ožpērkētē [mišių]. Aš misi-jau, prīš pat ton dēina, prīš dvi [nueisiu]. Juk tas konēgs žēna [nebūtina iš anksto]. Aš nuvēso, sakau, šindēin. Ēr aš pasapnavau seserē. Pasipuošusi, baltą kepurēkē, tuoki baretį, užsiguobosi, drabužēs šventēškās. Atsisiedosi (tuo souleli nebova pri tuos bažnyčias, dabar anon padieji) i besiedonti ont tuo souleli. I tēik galvą iškielosi lauk monēs, kuol aš atēso. Ēr aš lēpu laiptās. Aš tāp neatsēminiau, kad ana mērosi. I ana tik pasaki: „A jau buvā?“ Skaituos, pas konēgą. Ēr aš ton muomentą atsēbodau. I tuokį labā gražē švytontē veidą mačiau.

17. Pokalbiai sapnuose su mirusia seserim ir jos vyru

Aš anuos [sesers] nabsolaukiau, aš tēik pasiilgdavau. Niekāp nesolauku aš anuos, ka pasapnūčiau anon. Ana bova pēkta, bet ana bova baisē gera. Tuokiuos geruos dūšēs bova. Mas sosēpyksma, bet tujau pat, penkias minotes – i gerouju. Abėdvēs dornēs bovuom, karšta kraujē. Nemuokiejuom sulaikyti tuo žuodi. Tēktā supyksma, tujau taukšt i ēšlek i vēinā, i kētā. Aš jē būso nekaltesni, aš tāp nuorieso papykti... Ana tujau nulieks i labdarą [dėvėtų drabužių turgelį]. Ta skarēkē nupērko-si, ta bliuskēkē gražesnē... „Stasi, juk aš ont tavēs be rēkala šaukiau. Napyk tu.“ Kad i nieka nasakysu, bet širdei nie kuoki pēktuma. Ana bova dėdelē gera muotrēška. Ēr aš baisē gailiejaus, kāp ana mēri. Didelē lioub riekso. I žēnuojau, ka naprikelso tum ašaruom, bet būdava lėngviau, kāp ēssēpēls tuos ašaras.

I daba vēiną naktį (jau bova musiet kelias savaites puo tuos mirtēis) aš sapnie [matau]: įen čia pruo tas doris. „Ani, – sakau, – kor tu buvā tēik ēlgā, kudiel tu ne-parēni? Aš tēik tavēs pasiilgau. Aš negalio liautēis [verkusi].“ Ana saka: „Ir aš labā tavēis pasiilgau, Staseli. Aš jau niekad niekaduos pas tavēs nabiparēso.“ I dā tāp nuoriejau sušnekti. Anon pagruobi kaž i kuokēi žmuonēs, vēsē nuorintēis sožėnuoti, ēr ēssēvedi. Ēr aš tum muomentu atsēbudau. Aš baisē riekiau anuos. Sakau, gal sap-nie ateji, gal anou lēda čia kas nuors atēti... Ēr viel ejau švėntas mēšias ožpērkti. I niekumet daugiau nasapnouju. Nie tou šuogerē nasapnouju daugiau... I kad sapnou-ju, vēs monēs jis praša: „Kon lauktovių [parnešei]?“ Jau pas mūso tuoki mada bova, ka jau dērbum, išvažiousma i Telšios (čia tas Žarienų miestielis tuoks tabova), vēins kētam lauktovių parnešma. Ta saldainioką kuokį, ta sausainioką skanēsni... Vēins kētą pavaišėnsēm. Anėi nuvažious – anėi parvēš, jē aš nuvažiouso – aš parvēšo.

I ons [miręs svainis], kāp daba sapnouju: „Stasi, vuo kon lauktovių parvēžē?“ I taši veiz, vuo aš tāp lyg iš Telšių parvažiavosi. Vuo aš žiūru, ka aš anam darbų pa-lėkau, vuo ons ničnieka nadėrbēs. Aš daba i galvuoju: „Matā, tu nieka nadėrbā, vuo nuori...“ Aš nasakiau, bet aš pamėslijau. Aš sakiau: „Daba nātoro, bet douso tujau.“ Ēr vėl liekiau tų mēšių užpērkti. Nu, ka jau žmuogus praši... Juk uns nabova tuoks prasts, kon išgerons bova. Tāp tus darbus dērbdava, vargdava ons... Numirielius veždava [laidoti]. Bova žmuogus gers. Matyt, dā reikieji anam tuo [maldos]... Vuo daba jau niekad nasapnouju.

18. Jeigu mirusiesiems maldos netrūktų, jie sapnuose neprašytų

– *Ta jau naktį par pagrabą labā vielā pabaigdava kalnus gyduoti?*

– Nu ka i tēms mērusīsiams malduos rēk... Ka nerēkto malduos, jok anēi naprašyto.

– *Paprašā?*

– Nu ta kāp.

– *Vuo kāp anī paprašā?*

– Ka aš nažinuočiau, aš nasakyčiau, ka praša. I monēis pačiuos yr paprašēn. Matyti, bova reikalingi. Aš nežēnau kudie...

– *Vuo kāp anī paprašā?*

– Vuo tep monēis paprašī. Tāp kāp šindēi atsēmenu. Vuo jau yra aplē dvēdēšēmts pinkis metus [*praėjē*], kāp monēis praši. Aš atgoliau mēiga. Sapnie sapnouju. Tuoks stals padiets, i aš atsistuojosi tāp pri stala stuovo. Tāp tēn dorēs. I vėinuo pusie muotrēška stuov, i ontruo pusie. Aš napažēnau anou. Ėr įeji pruo doris. Įeji pruo doris tuoks apsivilkēs, kepori užsidiejēs, apsivilkēs so šinieliu, palietu kareivēšku. Ons i siautās. Baltās baltinēs, baltas kelnēs. Ėr ons atēt. Vuo mon atruoda, ka baidykli. Nu, senuovie lioub šnekies, ka mažē buvuom, kad yr baidyklių. Kon nuors vēs tēik dāra. Atejēn gal pasmaugti a kon tēn... Tēi senuovie žmuonēs gondēns mus, vākos. Nebova mon tāp atsitēkēn pamatyti. Ons atēt, vuo aš tāp vēsa drebo. Bijau. I stuov. Tums muotriškums, mēsliu, rēk pasakēiti į ausi. Aš matau, ka anuo čia paliets yr atskleists – balti baltēnē [*matyti*]. Nieka, gražē. Vuo kelnes baltas, ēlgas. I vėinuos kuojas kelis atskorēs, bovēs kiaurs, ēr ontruos. Iš apatēis luopā uždieti. I tēi luopā naatsiovinieti, tēi siūlā sodrieskēn. Aš, mēsliju, savi nuramēnso, aš į ausį vėinā [*moteriai*] i pašnekieso, kad ons nagirdietou. Aš tēk prisēlenkiau pasakyti, da napasakiau nieka. Saka [*jis*]: „Vuo kon padarysi, ka mon tuokēi balēka. Kon padarysi...“ Ons jau žēna, kon aš anā sakyso! Monēi nabrēk jau basakyti. Nu, mona ta baimi bēški jau nokrēta. Ons pradieji sakēiti: „Vuo gal galtetumē douti mēšias?“ Gal galtetum... Žēna, ka aš nieka natoru, eso biedna. Atsēminiau ēr aš pati, ka toro pinkisdešēmts (roblēs bova a čėrvuoncā, a kas tēn bova, nabatmeno). Atidouso vėsos. Vuo dar baimi yr... Nu ēr aš pryžado. Užpakalie kažēn kas du balsā šnek, bet aš anou nematau, kas anēi. Saka: „Kudie ana nagalies doui, ka ana, – saka, – zaras tūkstuntēms oždėrb. Kudiel ana nagalies douti...“ Aš nieka, pryžado. Jau tāp naužspyri, ka tikrā douk. Ka natoru. Ons pats žēna. Tēi pasaki, ka tūkstuntēms oždėrbu. Vuo tas i saka: „Jegu dousi, tik douk į Plungi par Parcēnkulį“ [*Šv. Pranciškaus atlaidus*]. Pasaki i dėiną, i miestą – aiškē. Nu, paskiau aš jau pryžado, ka douso. I ons monēis daugiau nieka nabklausi. Ėr atsibudau. Pasaki, ka tēn douk, i aš atsibudau, i ons pranyka. I paskiau daviau. Aš jau tujau atidaviau.

Dā kēts ēš monēis [*juokiasi*], dabar ka aš pasakau, saka: „Vuo tu dorna, – saka, – er atidavē vėsos, savēi nie kapeikas napasilikā.“ Sakau: „Vuo kam rēk.“ Aš pagalvuojau: „Karvi toro. Vakā du maži. Aš pėiną pardouso nunešosi. Aš bolvių toru. Aš vēs tēik toru. Aš nanomērsos. Vuo ka anēms rēk, anēi i praša. Anēms doutē vēs tēik rēk. Anēms yr rekālēnga.“

19. Sapną reikia pasitikrinti

Bova Rėitave tuoks klebuons Ivanauskis. Aš lioub nuėso, Ivanauskis lioub sakys: „Nu, kãp tu bagyveni? Ale kon tavės klausti – tu so mirusės esi gyva, gyveni...“

Daba kuol dã galiejau, dėrbau pri kapokų⁴. Nieks nadėrba. Nu ta kãp aš su anãs i nagyvėnso, i nasapnũso? Jėgo kas mon, kuoki nalaimi, aš sapnie visumet nusapnouju. Ėr aš pasitėkrėnu atsikielosi – tėp i bũs. Monėi sãka: „E, tu malouji.“ Sakau: „Jũs pasitėkrėnket.“

– *Vuo kãp pasitikrinti?*

– Jegu aš sapnavau kon nuorėntãs, nu, kas nuors serg kami nuors. Sapnie sapnouju, ka tèn malkas parveži, malkų mašėnã abė so arklės. Par puorã metrų malkų beržėnių prikrautų mašėnã. Aš kãp atsėkelo, aš nueto tèn, i ton vėitã, paklausti. Naklausu – pasėžvalgau. Nieka. Nu, praeji gal kelias dėinas, gal savaiti a mienou – tèn jau mėri. Tèn jau pagrabs. Tèn mašėnã sapnavau, tèn mũso kaimynã tuokėi. Mašėna atvažiavosi pėlna prikrauta. I tèn du mėri. Ėr atspieji, ka tèn yr pagrabs. Abi jėgou aš matau kami nuors medis yr, a vyšni, a trešni, abi išėt i miškã ougauti sapnie... Mielenių prisirenku. Jė pati navalgau, dar aš nariekso, vuo jegu parsineši i kėts, matau, renk, ta kėts rieks. Bũs kas nuors a mėrės...

20. Sapne mirusieji dėkoja už naujametės pamaldas

Aš vėinã kartã su Ivanauskiu klebuonu [*susitikau*]. Nauji metã yr. Aš iemiau i užprašiau anuo. Nuejau pri anuo i sakau: „Susveikinkiam mirusiousios su Naujės metãs. Juk, – sakau, – žmuonės sosėrenk, sveikėn kėts kėtã su stėkliokãs...“ Modo sutaram gerã su anom [*klebonu*]. „Nu gerã“, – saka. Ėr ons atlaiki pamaldas. Su Naujės metãs ons jau sveikina [*visus mirusiuosius*]. Paskiau praeji pusontras savaites, aš sapnie i sapnouju.

Besuns tuoks kažikas kãp balius. Vėinuo truobuo aš eso, ontuo truobuo, veizu, – stals padiets, ėr aplie stalã sied. Veizu – vyrs yr mona (mėrės bova) i visuokių kaimynũn tèn mėrosių. Pruo dorės įet mona kaimyns. Prieji i apkabėna, da nuorieji subučiouti. Aš anam i sakau: „Ne, – sakau, – aš su vyrãs nabučioujous.“ Aš anam uždruožiau tuokį žuodį. Ons moni apkabėna i palinkieji monėi ilgiausių metų, kou ilgiausių. „Ir dar ka kou ilgiau ilgiau gyventom. <...> Jũs, – saka, – senė pasveikinuot mumis so Naujės metãs, vuo mas, – saka, – tik daba teateinam.“ Už pusontras savaites. Pasivielėna. Nagalieji. Vuo kãp išeji. Aš tan sapnã dėdelė senė atsimenu.

21. Miręs vyras sapne ragino nepramiegoti autobuso

– *Ar visã laikã, kada sapnũji mirusį žmuogũ, jis malduos praša? Tãp sau nabũn, ka susapnũtum?*

⁴ Močiutė jau daug metų įvairiose Žemaitijos vietose prižiūri apleistus kapelius. Kai nuvažiuoja pas giminaičius, pirmiausia aplanko kapines, radusi apylinkėje nesutvarkytų senesnių kapelių, ieško pagalbininkų ir skuba tvarkyti, rūpinasi, kad apleistų kapų teritorijoje žmonės neganytų gyvulių, nes, pasak jos, ši žemė priklausanči mirusiesiems, o gyvieji ir taip daug jos turi.

– Ne, yr, ka sapnouji. Pasapnouji kartās. Vēina kartā panašē [buvo]. Mon rēk važiouti ī Klaipiedā. Mēltų rēk. Negaliejē gauti tāt laisvā. Iš Klaipiedas pigiau, parsiveži daugiau. Ēr aš sau ožmēgau ī mēigto ramē. Vuo autuobusas tor atēti. Ēr aš sapnouju. Įeji vyrs, vakščiuo puo kumbarī. I dā draugs vakščiuo. Ons [vyras] priejēs ī saka (vuo aš golo): „Negoliek, kelk. Palēksi naparsēnešosi.“ Vuo aš kāp bolvių torēnti ēti parsinešti. „Palēksi naparsinešosi. Nabguliek. Vedu išetov, – saka, – ale pamatysi, ka palēksi naparsinešosi.“ Ka pasaki, „ka palēksi naparsinešosi, o vedu išetov“, tas mēigs kāp dēnga. Veizu ī laikruodī – ka jau rēk važiouti, greitā autuobusas atēs. Jego būtų napažadēnēs ons monēis, būčiau palēkosi nanuvažiavosi ī napsivežosi. Vuo matā – ruošiaus, ateji ī pažadēna. Vuo kāp išēn. A na teisybi?

22. Miręs vyras sapne padėjo surasti kauptuką

Vuo kėtą sykī čia buvau jau [Laukuvoje]. Paluokystie [kai gyvena] vyrs bova mērēs. Nerondū kauptoka. Tuokī turiejau, vyrs bova padērbēs, kauptoks tuoks gražus ī gers. Narondū, nuors pasiosk! Nuįtškuojau vēsos pašalios – niekor narondū. Atsėguliau pakaites, goliu ant luovas. Žiūru – mona vyrs Laukuvas bažnyčiuo sied atsisiedēs luomkuo. Pruočka čia darbūjās, ta Zozana. Aš sakau: „Tievā, kuo, – sakau, – a kelmų daba siedī tuo bažnyčiuo, ēk numēi, padiek darbūtēis!“ Aš naatmenu, ka uns mērēs. „Nie tu Zozanā padedi nieka dērbti, nie tu numēi dērbti. Aš, – sakau, – narondū kauptoka, kaži kor yr prapūlēs kauptelis tas.“ Aš sakau, a tuos nervas, a tuoks sutapēms [kad kaip tik taip prisisapnavo]... Uns saka: „Ne, aš jau numēi nēso. Zozana mon paded, ne aš Zozanā. Vuo tu ēk numēin. I parejosi įēk ī sandielī ī puo skynias apačiuos paveizieik gerā, atitrauk, tēn yr pavērtēs tas kauptelis tava.“ Tāt uns papasakuoji. Atsikielīau puo pakaites, ēnu ī ton sandielī...

23. Enkavedistų nušautas bičiulis aplankė per sapną

Aš tujau pasitēkrēnu [sapnā]. Vēina dēina buvau nuejosi [ī Rietavā], nusēpėrkau dounas, cokraus. So vakās. Vakā nadēdeli. Parejau ēr atgolīau. Ēr ton naktī sapnouju. Užėji tuoks vaikioks, paskiau pranyka viel, išėji. Ēr ontrā sykī ožmigau, viel sapnouju. Tas pats vaikioks įeji. Saka: „Juk tu šindēin eisi ī miestā.“ Sakau: „Juk aš vakar bovau. Prisēpėrkau, šindein nebēso ī miestā.“ Saka: „Nu matysi, kāp tu ēsi.“ – „Ne, ne, – sakau. I tēik spuorijous: – Aš nabtoru nie juoki reikala ī ton miestā ētē.“ – „Nu matysi, – saka, – kāp tu ēsi. Bet, – saka, – tu ēsi, bet nežinuosi, kame aš eso. Pas monēs, – saka, – neužēsi, nežēnuosi, kami aš eso.“ Nu dabar! Nie šēp, nie tēp. I napažēnau. Saki: „Ēsi ī praēsi pruo šalī.“

Kāp atsikielīau, vakams ī sakau: „Ekem, – sakau, – ī miestā.“ Mėsliju: „Juk mas vakar buvuom, praejuom pruo kapus, mas ī kapus nabužejuom.“ Sakau, gal tieveli kaps yr užlaiduots, gal kas nuors užlaiduoja. Kas nuors bova. Ēr aš nuejau ī miestā. Nu, da rēk nusēpėrkti. Paredami užēsma ī kapus. Įejau ī vēina krautovī. Tēn lioub būs jouda douna ī balta. Tuos baltuos dounas naturiejī. „Rēk ēti, – saka, – ī giminažējas krautovī, tēn, – saka, – yr.“ Nuejuom tēn, nosēpėrkau. Etam ī kapus. Nuetam ī

kapus – nieka, vėskas tvarkuo. Nu, tas sapnas jau būs nieka. Čia ne tēp yr. Parēdami kelie sotėkuom fermas vedieją. Fermas vediejas monėi i saka: „A žėnā – šįnakti čia šaudi. A girdiejē?“ Sakau: „Girdiejau. Ėr atsikielosi bovau, veizieją. Švėisas, reketas, – sakau, – nušvėiti mėšką.“ – „Juk, – saka, – šįnaktį Vačikauskį nušuovi.“ Tėn mona pažįstams bova. „Nu, vėskas, – mėsliju, – daba jau žėnau, kuoks tas sapnas išėji.“ Paskou pradiejau teirautėis, kami ons bova padiets. Tėn sargybinis, kor stuo vieji pri enkavedėstų, tėn ton kėimą sauguos lioub. Ta paskui tas mon i papasakuoji. Saka: „Tu ton dėiną bovā atejosi, juk tu pruo šalį praejē. Čia, lėntas užkaltas tuo kėima. I tėn bova padiets. I tu pruo šalį praejē, tėk nažinuojē, ka tėn ons yr.“

24. Susitikimas sapne su sūnumi prieš pat jo mirties metines

Papasakuosu tuokį sapną. Prīš sūnaus metines [*sapnavau*]. Sosiruošiem, jau i gaspadėnes bova. Paluokystie, tėn, kor gyvenuum. <...> Dabar aš užėjau pri anuo. I tāt uns bagyvenans, tāt gražē begyvenans. Ka gražūs kumbarē, vėsur vėskas... Ėr atsėrada Zėgmas [*sūnus*] <...>. Žiūru, ka pėrm tuo Zėgma – mona tievus, pačiuos mona. Ėr žiūru, vaikeli, kad mona vyra tievus, ūšvis tas, Musvydis. Vuo aš anuo namačiosi, nieka. Mėrės bova senē. Vyrs buva mažas dā, nie negėmės gal, kumet tievus mėri. Nu, ėr aš kāp sava tievą pamačiau, aš pribiegau, tievou sava i runką pabučiavau, pasveikinau tievą. Ėr daba, kāp pasveikinau tievą, mona tievus ėr saka: „Šit, susipažink, tava Bruonioka tievus čia yr. Ūšvis. Senē bamatiem. Būket pažįstami, juk dā nesat pažįstami“, – mona tievus saka. Aš pasveikinau i ton ūšvį. Ėr išėnu nu anūn i kėtą kumbarį. Ėr Zėgmas įeji tujau. Įeji Zėgmas i saka: „Mama, – saka, – kудie daba tu tuoki apsileidosi? – Saka uns: – Tu tuokia, – saka, – visumet švarē, visumet gražē [*apsirengusi*] buvā.“ Aš anam nabžėnau, kun basakyti, sakau: „Aš, Zigmeli, biegau pruo šalį, – sakau, – užbiegau paveizietį, kāp gyveni.“ Ėr aš tāt apsidairau, apsidairau. „Tu tāt gražē bagyvenons.“ Aš žėnau, ka uns yr žanuots. Sakau: „Vuo kor Zina yr?“ – „Mama, – saka, – juk tu žėnā, ka aš senē su Zina nebgyvenu, parsiskyriau, vīns eso“, – uns saka tatā. Uns, vakālį, jau mėrės bova... „Nu aš, – sakau, – biegu numėi.“ – „Palauk, nabiek. Mama, neėk. Rytuo pri monės dėdeli puota. Tų svečių privažiūs daug, būs dėdelis balius. Aš tau dūs drabožios apsiriedyti.“ Ėr uns įeji i tuokį kumbarį ėr iš tuo kumbari išneši labā graži sokni i padieji unt kairiuosės runkas ton sokni. Ėr labai gražų šaliką, batelius, vėskun. Labai gražius. Ėr saka uns: „Mama, daba yr maduo šaliks. Tu užsidiejosi šaliką atruodysi gražē. Eik, – saka, – i ton kumbarį untā ėr apsirengsi.“ Aš įejau i ton kumbarį. Tami kumbarie – napaprastā graži gielie pamerkta. Vuo Jezau, kuoki tėn ta gielie bova! Aš i ton gieli akis įsmeigiau ėr aš nabiapsirengiau. Ėr aš atsibodau tum tarpu. Naapsirengiau tās drabužės. Tās gražensės.

Kāp ateji rytmetie muotrėškas, sakau: „Muotrėškas, <...> aš daba jau mėrso, mon Zėgmuks ėr įkapes, – sakau, – davi... Aš mėrso. Padieket Musvydou monė palaiduoti.“ Draugiums tums sava sakau.

I šindīn tabeso. Dvidešėmts du metā, kāp sūnus mėri. Matā, kuokį sapną sapnavau...

25. Mirusieji sapne dalyvavo jiems giedamuose kalnuose

Aš kalnus gydinau sava name. Ton naktį gėiduoji anėi. [*Sapne*] aš išetu lauku. Karėnis dalinys sosirėnkės mona kėime. Bet vėsė civilė apsėtvarkėn. Aš i galvuoju: „Kudiel civilė? I pėlns kėims?..“ I parėt mona vyrs, i tèn dar žmuonių i truobą iėt. I stuov tēp ož stala. Mon tēp mintie, ka anėi šįvakar tor ėšsėkelti. Dvi gaspadėnės pri koknes besontės. Aš sakau: „Taisyket valgyti, juk anėi šįvakar tor ėšsėkelti.“ Vuo tēi ož stala kur stuovieji: „Ne ne, – saka, – mas šįvakar nekelsmuos. Mas tik rytuo tekelsmuos. Neskubiekėt douti valgyti.“ Matā tēi vėsė mērosėijė bova tous kalnous, anėi tik teėšvažiava puo kalnų. Kalnos ka pagėiduoji, anėi toukart taišskyda. <...> Anėi naskubieji, ryta metą teišvažiava. Paskou kalnos ka pagėiduoji, aš vėina pasėlėkau i galvuoju: „Ne, juk aš ne vėina tepasilėkau. Dar pasilėka ėr anėi...“

26. Ne visi tiki sapnais

<...> Bet nieks nieka [*netiki*]. Gali šėmtams sakyti... Bet munėi tėik palīkt min-tie... Vuo tēi žmuonės... E... „Ana tāp sapnava... Sapnas sapnu palīkt...“ Monėi na-palīkt. Ka aš pasitėkrėnu. <...> Gerā, ka įsitraukiet [*įsirašėt*], bèn tèn palėks. Vuo tāp žmuonės [*netiki*]... „Kāp tu gali nusapnouti?!“ Aš nažėnau... Aš i pati galvuoju. Ėr aš tujau pasitėkrėnu sapnā.

Mon i vyrs lioub atsikels ryta metą, lioub monėis i užklaus: „Nu, sakyk, kon basapnavā? Kas babūs?“ Ons monėis jau užklaus. „Nu jau – sakys, – šįnakt ramė bova. Nieka negalio bapasakyti.“ Ons lioub užklaus monėis.

PATEIKĖJAI

Nr. 10

Petronėlė Butkienė-Lubytė, g. 1945 m. Vertininkų k., Žarėnų sen., Telšių r. Užrašė Vita Ivanauskaitė, Irena Žilienė 2005. LTR 7582(65).

Nr. 1, 2, 3, 16, 17

Stasė Gramalaitė, g. 1928 m. Žarėnų mstl., Telšių r. Užrašė Vita Ivanauskaitė, Irena Žilienė 2005. Nr. 1 – LTR 7582(17); Nr. 2 – LTR 7582(19); Nr. 3 – LTR 7582(36); Nr. 16 – LTR 7582(9); Nr. 17 – LTR 7582(10).

Nr. 8, 9

Marcijona Laurinavičienė, g. 1918 m. Žarėnų mstl., Telšių r. Užrašė Vita Ivanauskaitė, Irena Žilienė 2005. Nr. 8 – LTR 7582(43); Nr. 9 – LTR 7582(44).

Nr. 15

Stefanija Karbauskaitė, g. 1921 m. Vertininkų k., Žarėnų sen., Telšių r. Užrašė Vita Ivanauskaitė, Irena Žilienė 2005. LTR 7582(138).

Nr. 5

Juozapas Rimkus, g. 1934 m. Palnosų k., Vieksnių sen., Mažeikių r. Užrašė Lina Būgienė, Vita Ivanauskaitė 2006. LTRF md 130(20).

Nr. 6

Vanda Šajauskienė-Jomantaitė, g. 1932 m. Akmenėje, gyv. Dainorių k., Vieksnių sen., Mažeikių r. Užrašė Lina Būgienė, Vita Ivanauskaitė 2006. LTRF md 134(24).

Nr. 12, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 26

Konstancija Norkienė-Batavičiūtė, g. 1914 m. Pivorių k. (netoli Rietavo). Užrašė Vita Ivanauskaitė, Modesta Liugaitė Nasrėnų k., Salantų sen., Kretingos r. 2004. Nr. 12 – LTR 7503(282); Nr. 18 – LTR 7503(254); Nr. 19 – LTR 7503(257); Nr. 20 – LTR 7503(280); Nr. 21 – LTR 7503(281); Nr. 23 – LTR 7503(292); Nr. 25 – LTR 7503(286); Nr. 26 – LTR 7503(293).

Nr. 7, 14

Zuzana Beržanskytė, g. 1924 m. Rekečių k., Vieksnių vls., gyv. Vieksniuose. Užrašė Lina Būgienė, Vita Ivanauskaitė 2006. Nr. 7 – LTRF md 135(33); Nr. 14 – LTRF md 135(34).

Nr. 11

Petronėlė Gėrybienė-Žebaliūnaitė, g. 1906 m. Ritinės k., Židikų sen., Mažeikių r. Užrašė Vita Ivanauskaitė 2007. LTRF cd 178(6).

Nr. 4, 13, 22, 24

Marijona Musvydienė-Samolevičiūtė, g. 1920 m. Laukuvos mstl., Šilalės r. Užrašė Vita Ivanauskaitė, Modesta Liugaitė 2001. Nr. 4 – LTRF k. 847(9); Nr. 13 – LTRF k. 847(7); Nr. 22 – LTRF k. 847(17); Nr. 24 – LTRF k. 847(8).

Parengė *Vita Ivanauskaitė*